

Motion till riksdagen 2016/17:3165

av **Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M)**

Politik för att skapa förutsättningar för en giftfri miljö

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska fortsätta Alliansens arbete för att främja en giftfri miljö med särskilt fokus på barn och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör främja forskning om kombinationseffekter och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i EU bör verka för att ämnen med liknande egenskaper ska kunna behandlas i grupp och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att nya effektiva styrmedel för att minska förekomsten av farliga kemikalier kommer på plats och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att främja avancerad vattenrening och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att bättre riktlinjer fastställs vid marknadskontroll av kemikalier och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vara pådrivande i det internationella samarbetet för att minska exponeringen av farliga kemikalier och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vara pådrivande i att fler farliga ämnen hamnar på EU:s kandidatlista över farliga ämnen och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Vi omges dagligen av tusentals kemikalier utan att tänka på det. Många av dessa är livsnödvändiga och tack vare det så har vi kunnat bygga det samhälle vi har idag.

Kemikalier har bland annat möjliggjort längre hållbarhet på mat, byggmaterial, datorer och telefoner. Kemikalier möjliggör också att forskningen har hittat mediciner inom sjukvården som räddar liv. Det moderna samhället är på många sätt beroende av de fördelar som kemikalier medför. De utgör också ett viktigt bidrag till den ekonomiska och sociala välfärden för medborgarna i fråga om handel och sysselsättning.

Samtidigt finns det förstås risker med många kemikalier. I och med allt större kemikalieanvändning kommer också större ansvar för vilka kemikalier vi använder och hur dessa påverkar naturen och oss människor. Alla kemikalier är inte enbart bra. En del kemikalier har visat sig påverka exempelvis människans hormonsystem, vår reproduktion, kan ge upphov till astma och allergier och kan också orsaka stora effekter på naturen och djurlivet. Vissa ämnen bryts ner av naturen medan andra långlivade ämnen som är spridda i miljön eller finns lagrade i varor och byggnader kan påverka människor och miljö under lång tid.

I vår plan för ett starkare Sverige ingår att vi är måna om att de kemikalier som finns i samhället ska vara säkra för människors hälsa och för miljön. Vi anser att kemikalielagstiftningen ska bygga på vetenskap och forskning. Vi står bakom försiktighetsprincipen och substitutionsprincipen. Tack vare svenska miljölagar, skärpt lagstiftning inom EU och internationella överenskommelser har användningen av många farliga kemiska ämnen minskat. En viktig anledning till minskningen är frivilliga åtgärder som miljömärkning och miljöledningssystem i företag.

Alliansens arbete för en giftfri miljö

En giftfri miljö är högt prioriterat för Moderaterna. Under alliansregeringens tid tog arbetet för en giftfri miljö fart. Giftfria miljöer för barn och unga, så som förskolor och skolor, var särskilt prioriterat. Arbetet med att minska de farliga kemikalierna som människan exponeras mot måste fortsätta. 2013 lade alliansregeringen fram propositionen ”På väg mot en giftfri vardag – plattform för kemikaliepolitiken”. Det var en väl genomarbetad proposition som la grunden för den kemikaliepolitik vi har i dag. Det finns flera insatser i propositionen som fortfarande inte är implementerade och vi förutsätter att regeringen påskyndar detta arbete.

Forskning

Kunskap är en viktig faktor för att kunna föra en kemikaliepolitik som gör skillnad. Vi är beroende av kemikalierna men det finns stora luckor i kunskapen kring och bedömningen av risker med exempelvis hormonstörande ämnen. Det finns idag en hel del forskning om kemikaliers påverkan på miljö och människors hälsa. Den forskning som finns är ofta gjord på ett ämne i taget och vilken effekt det enskilda ämnet orsakar i människan eller miljön. Att forskningen hittills sett ut så är på grund av hur lagstiftningen är uppbyggd. Det innebär att det saknas forskning kring så kallade kombinationseffekter, det vill säga vad som händer då flera olika kemikalier korsas, samverkar eller reagerar och bildar nya kemikalier. Kemikaliemixen som människor utsätts för i allt högre grad i dag blir allt mer komplex. För att förstå hur olika kemikalier samverkar behövs forskning på kombinationseffekterna. Begreppet kombinationseffekter är välkänt, bland annat inom sjukvården eftersom olika mediciner till och med kan motverka varandra. Det är därför viktigt att detta belyses ytterligare när

det gäller kemikalier och människors exponering för dessa. Detta bör regeringen utreda så snart som möjligt.

Möjliggöra lagstiftning för kemikalier med liknande egenskaper

Ett sätt att kringgå ett förbud mot en viss kemikalie kan ibland vara att skapa ett liknande ämne där någon mindre beståndsdel byts ut men grundegenskaperna kvarstår. Det medför att den nya kemikalien, som har liknande eller samma egenskaper som den förbjudna, är tillåten på marknaden fram till dess att även det ämnet förbjuds. För att ta krafttag samt påskynda processen då farliga kemikalier förbjuds anser Moderaterna att man måste möjliggöra en lagstiftning där man i vissa fall kan förbjuda ämnen i grupp. Regeringen bör därför verka i EU för att en sådan lagstiftning möjliggörs.

Styrmedel

En del kemikalier är så pass farliga att de bör förbjudas, medan kemikalier som inte är lika farliga kan regleras med olika styrmedel. Styrmedel för att minska påfrestningar på miljön är bra. Då styrmedlen utformas är det viktigt att dessa är väl avvägda med beräknad kostnadseffektivitet och miljönytta. Rätt utformade ekonomiska styrmedel kan spela en viktig roll för att styra produktion bort från miljö- och hälsofarliga ämnen. Samtidigt är det viktigt att styrmedlet faktiskt kan uppnå det avsedda syftet och att det inte slår undan benen för jobb, tillväxt och innovation. Styrmedel bör i möjligaste mån vara likvärdiga på en gemensam marknad för att ge önskad effekt.

Moderaterna anser att en väl utformad kemikalieskatt både kan bidra till att stärka miljöstyrningen och samtidigt inbringa skatteinkomster för att stärka det finansiella sparandet. En viktig utgångspunkt för ekonomiska styrmedel på miljöområdet är dock att de i möjligaste mån ska utformas så att förorenaren betalar i relation till sin miljöpåverkan. Styrmedlen ska i största möjliga utsträckning vara kostnadseffektiva, teknikneutrala och administrativt enkla och bör inte avvika alltför mycket från motsvarande styrmedel i andra delar av en gemensam marknad. Den utformning av kemikalieskatten som regeringen nu föreslår uppfyller inte dessa kriterier utan fungerar enbart som en straffskatt på vitvaror och hemelektronik. Det ger svenska aktörer en betydande konkurrensnackdel jämfört med internationella konkurrenter och riskerar att endast ge begränsad miljönytta och i stället leda till att konsumenter gör sina inköp av vitvaror och hemelektronik via utländska återförsäljare, exempelvis på internet. Moderaterna vill därför på sikt se en annan utformning av kemikalieskatten än den som regeringen i dagsläget har föreslagit.

Kemikalier i dricksvatten

Rent vatten är något alla i Sverige förväntar sig. Idag är belastningen på våra reningsverk mycket stor och många av de kemikalier, näringsämnen och andra substanser som finns i vattnet kan reningsverken inte hantera och rena. I och med ett växande antal kemikalier som idag används i olika produkter behöver reningsverken utrustas med metoder som reducerar läkemedelsrester och andra föroreningar. På grund av exempelvis läkemedelsrester, kemikalier och plaster finns det redan nu kemikalier i våra vattendrag. Låga halter finns även i vårt dricksvatten och man har till och med

funnit kemikalier långt ut i Östersjön. För att lösa problemet med kemikalier som förekommer i naturen krävs både förebyggande insatser för att kemikalier inte ska komma ut i vattnet och rening av vatten.

För att rena redan förorenat vatten finns några intressanta lösningar. Havs- och vattenmyndigheten är nu halvvägs i det fyraåriga arbete som Alliansen initierade med fyra olika projekt som syftar till att rena avloppsvatten från läkemedelsrester och miljöfarliga ämnen. I de olika projekten finns flera behandlingstekniker representerade så som exempelvis ozon och aktivt kol.

Vi ser även mycket positivt på olika försöksverksamheter som exempelvis algbaserad rening, något som förbättrar reningen, sänker energiförbrukningen och ökar möjligheterna för biogasproduktion. Med mer forskning och utveckling på detta område kan vi vända flera utmaningar till möjligheter.

Alliansregeringen gjorde satsningar på att främja avancerad rening av avloppsvatten för att långsiktigt säkra att vårt dricksvatten är fritt från skadliga halter av läkemedelsrester och andra svårbehandlade föroreningar. Problemen med läkemedelsrester i dricksvattnet blir bara större. Regeringen bör därför vidta åtgärder för att hejda utvecklingen.

Marknadskontroller

Produkter som hamnar på den svenska marknaden måste följa gällande lagstiftning och inte får innebära en risk för människor och miljö. Marknadskontroller är absolut nödvändiga för att upprätthålla en sund och rättvis konkurrens. Marknadskontroller är också en garant för att produkter som inte når EU-kraven ges möjlighet att konkurrera ut lagliga alternativ.

Dessa kontroller behöver vara resurseffektiva och grundliga. Kontrollerna behöver bli fler och av högre kvalitet. Här bör Kemikalieinspektionen ta mer ansvar. Regeringen bör ge i uppdrag åt Kemikalieinspektionen att ta fram riktlinjer för bättre marknadskontroll av kemikalier, som tar hänsyn till riskerna med spridning och exponering.

Marknadskontroller sker idag via planerade besök hos tillverkare, importörer eller återförsäljare men det är endast en liten andel varor och produkter som kontrolleras. Vi moderater vill därför öka såväl kvantiteten som kvaliteten på marknadskontrollerna.

Internationellt samarbete

Kemikalier sprids över nationsgränser naturligt, via både vind, vatten och produkter. Moderaterna är därför övertygade om att vi måste fortsätta att samarbeta internationellt i dessa frågor för att minska mängden farliga kemikalier som vi exponeras för och som kommer ut i naturen. Det finns flera goda exempel där länder har samarbetat för att minska förekomsten av en viss farlig kemikalie. Ett exempel är Minamatakonventionen, då Sverige under alliansregeringens tid var ett av de mest drivande länderna för att få fram ett internationellt samarbete för att minska kvicksilvrets miljöpåverkan. Avtalet slöts 2013 och reglerar samtliga delar av kvicksilvers livscykel, från brytning till avfallshantering och luftutsläpp. Produkter som fortfarande innehåller kvicksilver, till exempel batterier, lampor, termometrar och andra mätinstrument, ska fasas ut till 2020 enligt konventionen.

2015 antogs ett frivilligt program för information om kemikalier i varor, exempelvis elektronik, leksaker eller kläder, i FN:s globala kemikaliestrategi, Strategic Approach to International Chemical Management (SAICM). Programmet innehåller gemensamma mål och principer som underlättar för företag att införa informationssystem så att företag, konsumenter och avfallshanterare kan få bättre kunskap om ämnen i produkter. Fler internationella samarbeten likt detta ökar möjligheten att göra aktiva val för att minska riskerna för människors hälsa och för miljön.

Genom gemensamma ansträngningar kan vi minska mängden farliga kemikalier. Sedan 2007 har EU en gemensam lagstiftning för kemikalier, kallad Reach. Detta för att skapa gemensamma regler på en gemensam marknad. På det sättet har lagstiftningen blivit mer omfattande och ambitiös, samtidigt som miljöeffekten blir stor. Vi anser att regeringen måste fortsätta det ambitiösa arbete som alliansregeringen bedrev genom att driva på inom EU för att öka takten när det gäller att begränsa användningen av eller fasa ut särskilt farliga ämnen, exempelvis hormonstörande ämnen och bromerade flamskyddsmedel. Regeringen bör också verka för att fler farliga ämnen hamnar på EU:s kandidatlista över farliga ämnen. EU:s kemikalielagstiftning är bra, men behöver bli mer omfattande.

Sverige bör fortsatt delta och vara aktivt i samarbeten likt ”Reach up”, vars syfte är att samarbeta för en höjd ambitionsnivå i EU:s kemikaliekontroll, främst genom ett effektivare och bättre genomförande av kemikalieförordningen Reach och vissa av de viktigare åtaganden som finns i det 7:e miljöhandlingsprogrammet. Sommaren 2016 genomfördes en konferens vid namn ”Reach forward”, för att ta fram konkreta slutsatser som ett medskick till kommissionen inför översynen av Reach 2017. Där lyftes frågor om hormonstörande ämnen, förbättring av information från företag i registreringar och tillståndsansökningar, förbättring av substitution och innovation samt kommunikationen i leverantörskedjor.

Jonas Jacobsson Gjörtler (M)

Åsa Coenraads (M)

Jesper Skalberg Karlsson (M)

Lars-Arne Staxäng (M)

Sten Bergheden (M)

Gunilla Nordgren (M)

Roland Gustbée (M)

Cecilie Tenfjord-Toftby (M)